

PRIORITĂȚILE PROFESIONALE ALE ANULUI 2022: **ADĂUGĂM VALOARE COMUNITĂȚILOR**

∞ CONSOLIDAREA RELAȚIILOR DINTRE **BIBLIOTECĂ ȘI COMUNITATE: PREMISĂ PENTRU** **DEZVOLTARE ȘI REZISTENȚĂ ÎN TIMP ∞**

Vera OSOIANU

director adjunct

Biblioteca Națională a Republicii Moldova

bnrmvo2012@gmail.com

Comunitatea și utilizatorii reali și potențiali sunt rațiunea de existență a bibliotecii și argumentul suprem pentru întreținerea de către fondatori. Respectiv, toate serviciile și activitățile bibliotecii trebuie să fie axate pe necesitățile membrilor comunității. Acesta este motivul pentru care tema *Biblioteca și comunitatea* este atât de frecvent scoasă în prim-planul demersurilor biblioteconomice. Tema formulată ca generic pentru activitatea bibliotecilor în anul 2022 a fost dictată în mare parte de rezultatele evaluării bibliotecilor publice teritoriale, care s-a desfășurat pe parcursul anului 2021, și a întâlnirilor, în acest context, cu decidenți de divers nivel de responsabilitate.

Bibliotecile, ca instituții culturale, pot avea un rol crucial în informarea și inspirarea oamenilor la acțiune prin colecțiile, serviciile și produsele lor. Acestea pot, de asemenea, să ofere spații importante comunităților pentru a se întâlni, a socializa și a stabili conexiuni.

Care sunt căile ce pot influența consolidarea relațiilor dintre bibliotecă și comunitate și cum poate fi schimbată percepția bibliotecii de către membrii comunității? Modalități există mai multe, dar cele mai bune rezultate pot fi obținute prin:

- diversificarea serviciilor, conținuturilor și a activităților organizate de bibliotecă;
- promovarea acestora;

- sensibilizarea membrilor comunității;
- implicarea membrilor comunității în activitatea bibliotecii și în viața comunității;
- intensificarea activităților de advocacy pro bibliotecă;

Tehnologiile moderne sunt un aliat de nădejde în acest demers, oferă posibilități enorme și facilitează realizarea sarcinilor propuse. Rămâne doar mereu actuală însușirea și utilizarea eficientă a lor în procesele funcționale și servirea utilizatorilor finali. La acest capitol sunt restanțe considerabile. Conform datelor statistice pentru anul 2021, doar aproximativ 10% din numărul total al bibliotecilor publice teritoriale dețin site-uri sau bloguri.

Prioritățile de activitate ale bibliotecii pot fi justificate și argumentate în mare parte prin:

- necesitățile utilizatorilor din aria de servire;
- politicile promovate de stat;
- studiile și recomandările organizațiilor internaționale de profil, respectiv documentele și recomandările UNESCO, IFLA, CENL, OCLC, EBLIDA etc., Programul „Memoria Lumii”, Tendințele IFLA, Ofertele Universale ale Bibliotecii, Indexul competențelor de bază în biblioteconomie, Viziunea globală a bibliotecii viitorului, Agenda ONU 2030 etc.

Comunitatea din aria de servire și decidenții trebuie să cunoască faptul că există o bază solidă pentru a fundamenta strategia domeniului sau planul de activitate al fiecărei biblioteci. Pentru a reuși, a avea succes și poate chiar a prospera, este nevoie de reziliență și o flexibilitate fără precedent. În era tehnologiilor, în bibliotecă totul trebuie să fie flexibil: tehnologiile, spațiile, resursele, mobilierul etc., dar în primul rând bibliotecarul. Să vedem cum stau lucrurile în realitate la toate aceste niveluri de responsabilitate.

Dacă ne referim la necesitățile comunității locale, așa cum localitățile noastre sunt în mare parte mici, se presupune că bibliotecarul cunoaște sau ar trebui să cunoască necesitățile populației. Foarte puțini sunt cei care în ultimii ani au realizat niște studii, oricât de simple ar fi, în acest sens.

Este suficient să luăm un aspect foarte vizibil al activității pentru a ne convinge cât de inflexibili sunt bibliotecarii. Despre un program al activității de la ora 8:00 la ora 16:00 sau de la ora 9:00 la ora 17:00, cu zilele de sâmbătă și duminică fără program pentru public, nu se poate spune că este în interesul

comunității și nici nu corespunde recomandărilor internaționale, care sugerează că 30% din timpul de lucru al bibliotecii trebuie să fie peste agenda generală de activități a membrilor comunității. Majoritatea bibliotecilor trebuie să-și revadă activitatea la acest capitol. Așa cum arată în prezent, programele de activitate în multe biblioteci sunt mai degrabă croite după interesele bibliotecarului, și nu ale membrilor comunității.

Un punct de rezistență a bibliotecilor sunt considerate resursele documentare. Aici este adevărata gaură neagră a bibliotecilor. Puținele achiziții cu greu răzbat din masa generală a publicațiilor, învechite fizic și moral. Această situație este dramatică, mai ales în cazul publicațiilor pentru copii.

La ședința de constituire a Parlamentului de legislație a XI-a, din 26 iulie 2021, președintele republicii, doamna Maia Sandu, a trasat prioritățile de dezvoltare a țării, bazate pe tendințele de dezvoltare la nivel global. Aceste priorități au fost expuse în programul de guvernare, în special în Prioritățile Ministerului Culturii pentru anul 2022.

Este cunoscut faptul că bibliotecile joacă un rol important în democratizarea societății. La cea de-a 25-a ediție a Conferinței Praga Forum 2000, care s-a ținut în zilele de 10-16 octombrie 2021 la Praga, și care, din anul 1997, a implicat ca vorbitori un șir de personalități ilustre, laureați ai Premiului Nobel, foști și actuali politicieni, oameni de afaceri etc., președinta țării, în discursul său, atrage atenția la pericolele care amenință societatea internațională în ansamblu și Republica Moldova îndeosebi – dezinformarea, instabilitatea politică și mai ales corupția, pe care dumneaai o opune fundamental valorilor de încredere („trust”), onestitate („honesty”) și integritate („integrity”). După Maia Sandu, democrațiile trebuie să urmeze 5 obiective pe termen lung: construirea unor instituții independente și responsabile; investiții în educație; formarea unor noi generații de lideri; educarea cetățenilor în spiritul gândirii critice; încurajarea inovației și cercetării.

De menționat în acest context semnarea Acordului privind participarea Republicii Moldova la Programul-cadru al Uniunii Europene pentru cercetare și inovare „Orizont Europa” 2021-2027, la 27 octombrie 2021, la Bruxelles, de către doamna Natalia Gavrilă, prim-ministrul al Republicii Moldova, și Mariya Gabriel, comisarul european pentru inovare, cercetare, cultură, educație și tineret.

Într-o postare pe Facebook, Natalia Gavrilă menționa: „În urma asoci-

erii, Republica Moldova va obține drepturi de participare similare statelor membre ale UE, ceea ce îi va permite să coopereze și concureze în calitate de partener egal în toate concursurile anunțate în cadrul Programului „Orizont Europa”. Programul oferă oportunități pentru schimbul de bune practici europene și internaționale, atragerea cercetătorilor, accesul la infrastructura de cercetare și de soluționare a provocărilor cu care se confruntă societatea contemporană. Obiectivele programului semnat sunt: promovarea cercetării și inovării, consolidarea legăturii dintre cercetare, inovare, educație și alte politici. Totodată, programul are scopul să asigure complementaritatea cu politicile și activitățile de cercetare și inovare la nivel național, regional și la nivelul Uniunii Europene.

Republica Moldova participă în calitate de țară asociată și contribuie la toate părțile Programului „Orizont Europa”. Doamna Gavriliță menționează și faptul că participarea Republicii Moldova la programele-cadru ale Uniunii Europene reprezintă o cale de internaționalizare a sistemului național de cercetare și inovare, precum și de asigurare a procesului de integrare în spațiul european de cercetare. Toate aceste obiective trebuie să-și găsească oglindire în strategiile și programele de activitate a bibliotecilor.

La fel, în procesul de elaborare a strategiilor și programelor de activitate, managerii și liderii domeniului trebuie să țină cont de documente internaționale, elaborate cu participarea liderilor domeniului din întreaga lume: Raportul IFLA privind tendințele; Tendințele de top 2020 în bibliotecile universitare; Obiectivele de Dezvoltare Durabilă ale ONU; Ofertele Universale ale Bibliotecii; Viziunea globală privind biblioteca viitorului; Preocupările UNESCO privind conservarea durabilă a patrimoniului documentar; Indexul competențelor de bază în biblioteconomie; Recomandările UNESCO privind știința deschisă 2021 și altele.

Raportul IFLA privind tendințele a fost elaborat în anul 2013 și actualizat în conformitate cu evoluțiile domeniului în fiecare an, începând cu 2016 și până în 2019. În raportul original au fost selectate cinci sfere, unde evoluțiile au modelat mediul informațional global, respectiv: niveluri de acces la informații; educație online; confidențialitate/viața privată; oportunități pentru voci noi; impactul tehnologiilor noi. De la raportul original, care stabilește tendințele-cheie și ce ar putea însemna, au existat câteva actualizări mai scurte. Fiecare raport identifică alte evoluții economice, sociale, culturale, de mediu, politice și tehnologice, care au implicații

pentru bibliotecari și comunitățile pe care le servesc. Raportul oferă o bază și un imbold pentru consolidarea domeniului biblioteconomie și științele informării.

Obiectivele de Dezvoltare Durabilă ale ONU - un alt document pe care trebuie fundamentată activitatea bibliotecilor. IFLA a pus mari speranțe și a muncit enorm pentru a integra bibliotecile în Agenda ONU 2030, văzând aici o cale sigură de creștere a imaginii pozitive a bibliotecii. Vorbim de mai mulți ani despre implicarea bibliotecilor în realizarea ODD-urilor și că serviciile planificate trebuie să aibă ca țintă realizarea acestora. Ce se întâmplă cu adevărat? Se pare că, după entuziasmul din primii ani, bibliotecarii s-au mai temperat, iar situația este asemănătoare și la nivel internațional.

Recent OCLC a publicat rezultatele unui studiu în care Consiliul Global OCLC împreună cu OCLC Research a chestionat personalul de bibliotecă pentru informații despre cum sunt folosite Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (ODD) ale Națiunilor Unite, pentru a-și fundamenta direcțiile strategice. În total, 1 722 de profesioniști de bibliotecă din 99 de țări au completat chestionarul. Din cele 17 ODD, participanții la sondaj au selectat cinci obiective la realizarea cărora bibliotecile ar putea avea cel mai mare impact: ODD 4: Educație de calitate; ODD 8: Muncă decentă și creștere economică; ODD 10: Reducerea inegalității; ODD 16: Pace, justiție și instituții puternice; ODD 17: Parteneriate. Unii respondenți consideră că și ODD 3: Sănătate și bunăstare, ODD 11: Orașe și comunități sustenabile și ODD 5: Egalitate de Gen se pot regăsi în această listă.

Studiul demonstrează că majoritatea respondenților au unele cunoștințe despre ODD ale ONU și că bibliotecarii din bibliotecile universitare și alte tipuri le cunosc mai bine decât cei din bibliotecile publice. Studiul mai arată și că încorporarea în mod explicit a ODD în planificarea strategică a bibliotecii este scăzută în toate regiunile lumii.

Indiferent de modul în care sunt încadrate ODD-urile în planul bibliotecilor (explicit sau implicit), acestea contribuie la realizarea lor. Unele ODD-uri totuși au un nivel mai mare de implicare a bibliotecilor. Bibliotecarii consideră, în general, că joacă un rol mult mai mare în educația de calitate decât în realizarea celorlalte ODD.

Eforturile organizațiilor de profil, în special OCLC și IFLA, par să crească conștientizarea importanței ODD-urilor. În unele cazuri, activitățile

bibliotecii pentru promovarea ODD sunt asociate cu planificarea strategică, dar, mai frecvent, acestea sunt rezultatul eforturilor depuse de biblioteci ca parte a misiunii lor generale. Cu toate acestea, rezultatele sugerează că includerea în mod explicit a ODD în planificarea strategică poate ajuta bibliotecile să își maximizeze contribuțiile în dezvoltarea comunității.

Biblioteca poate furniza resursele necesare pentru dezvoltarea ODD. În întreaga lume, există deja exemple foarte pozitive de guverne locale și regionale, care integrează bibliotecile și cultura în politicile lor mai largi de dezvoltare. Pentru a răspândi această bună practică, avem nevoie atât de conștientizare, cât și de modelare a cadrului global.

Ofertele Universale ale Bibliotecii vizează conectarea comunităților, îmbunătățirea bunăstării și promovarea egalității prin învățare, alfabetizare și activitate culturală. În ultima variantă, Ofertele Universale ale Bibliotecii au fost comasate, după cum urmează: Cultură și creativitate; Sănătate și bunăstare; Informații și digital; Lectură [12].

Notă! Toate aceste oferte trebuie să fie disponibile copiilor și persoanelor cu dizabilități.

Ca și în varianta inițială a Ofertelor Universale, observăm o atenție deosebită acordată proceselor de promovare a lecturii. Această preocupare a bibliotecilor se evidențiază foarte clar în toate țările și regiunile. Pandemia de COVID-19 a arătat cât de mult contează lectura pentru învățare și destindere. În anul 2021, Polonia, de exemplu, a anunțat o investiție de peste 200 de milioane de euro într-un program multianual de încurajare a lecturii. Programul de patru ani este destinat promovării obiceiurilor de lectură la nivel național și reprezintă un sprijin considerabil pentru biblioteci, în special pentru cele școlare. Banii – cea mai mare alocare de acest fel, potrivit autorităților poloneze – vor fi cheltuiți în mare măsură pe resursele bibliotecilor, cele școlare având un rol central.

Discuțiile despre *Viziunea globală privind biblioteca viitorului* scot în relief faptul că bibliotecile sunt: dedicate să ofere acces egal și liber la informații și cunoștințe; profund angajate în rolurile principale de susținere a alfabetizării, învățării și lecturii; concentrate pe comunități; orientate spre îmbunătățirea inovării digitale; avocați puternici pentru bibliotecă la nivel național și regional; conștiente că finanțarea este cea mai mare provocare; dispuse să lucreze mai mult în colaborare și să dezvolte parteneriate puternice; dispuse să fie mai puțin birocratice și mai rezis-

tente la schimbare; mândre să fie gardienii memoriei lumii; orientate spre atragerea tinerilor profesioniști profund angajați și dornici să conducă [6]. Pentru fiecare reper există și zece oportunități de acțiune. Și aici începe activitatea creativă! Este adevărat că Viziunea a fost elaborată înainte de pandemie, dar cele 10 repere și cele 10 oportunități pentru fiecare reper rămân foarte actuale în continuare.

Mulți bibliotecari încă n-au înțeles natura Lumii 2.0 și a bibliotecii secolului XXI, noile roluri pe care bibliotecile și bibliotecarii trebuie să le joace pentru a facilita în continuare accesul publicului la informații în fața provocărilor secolului XXI, unde produsele tehnologiei informației și comunicațiilor precum web, internet, dispozitive mobile, rețele de socializare etc. au schimbat modul în care trăim, gândim, comunicăm, obținem și difuzăm informații. Bibliotecarii secolului XXI trebuie să dobândească abilități de alfabetizare informatică; abilități de creare și utilizare a metadatelor pentru a face față provocărilor și, de asemenea, pentru a exploata oportunitățile.

Probabil, nu în zadar Asociația Bibliotecarilor Americani a decis să actualizeze în anul 2021 Indexul competențelor de bază în biblioteconomie, care de la apariția în anul 2009 a fost de mai multe ori actualizat în conformitate cu tendințele de dezvoltare a domeniului și a Lumii 2.0.

O altă provocare a lumii bibliotecare este conservarea durabilă a patrimoniului documentar și asigurarea accesului la el. Lecțiile învățate în timpul pandemiei de COVID-19 și provocările viitoare legate de schimbările climatice impun conservarea durabilă a patrimoniului documentar. Războiul din Ucraina ne face conștienți de necesitatea digitizării publicațiilor, care înseamnă în primul rând asigurarea securității acestora și este extrem de importantă pentru instituțiile de cultură.

La 21-22 septembrie 2021, a avut loc cel de-al doilea Forum Mondial al Politicii Globale „Memoria Lumii” organizat de UNESCO. Scopul Forumului a fost acela de a reuni mai multe voci în procesul de dezvoltare a unui cadru de acțiune, concentrându-se pe implicarea națională, regională și locală în reducerea riscului de dezastre (DRR), deoarece se referă la conservarea durabilă a patrimoniului documentar. Forumul de politici globale are menirea să încurajeze instituțiile de memorie să ia măsuri pentru a aplica principiile DRR și management și să încurajeze factorii de decizie să ia măsuri pentru punerea în aplicare a Recomandării UNESCO 2015.

UNESCO a prezentat la Forum un proiect al Cadrului strategic privind acțiunea UNESCO pentru conservarea durabilă a patrimoniului documentar prin reducerea și gestionarea riscurilor de dezastru. Acest cadru, precum și Forumul Politicii Globale contribuie la proiectul UNESCO privind conservarea patrimoniului documentar prin dezvoltarea politicilor și consolidarea capacităților.

În acest context trebuie menționat că a apărut a 2-a ediție a Ghidului UNESCO pentru selectarea moștenirii digitale pentru prezervarea pe termen lung.

Deși nu toate bibliotecile dețin colecții de patrimoniu cultural care sunt recunoscute ca semnificative la nivel național sau internațional, multe biblioteci sunt colecționari ai memoriei locale sau regionale. Deoarece bibliotecile sunt mandatate să răspundă nevoilor comunității lor, accesibilitatea și utilizarea pe termen lung sunt esențiale.

Forumul a evidențiat mai multe inițiative întreprinse de IFLA, care lucrează pentru a ajuta bibliotecile să-și dezvolte capacitatea de prevenire a dezastrului. Acestea includ documente precum Principiile IFLA de implicare în activități de bibliotecă în perioade de conflict, criză sau dezastru și Pregătirea și planificarea în caz de dezastru: un manual scurt și ghiduri utile pentru întrebări frecvente de la centrele de conservare (PAC) ale IFLA.

Pentru ce sunt (sau încă mai sunt) apreciate bibliotecile? Pentru a răspunde la această întrebare, OCLC, ALA (Asociația Bibliotecilor Publice din SUA) și WebJunction) au realizat în anul 2018 studiul „De la conștientizare la finanțare: Raport sumar privind percepția și susținerea bibliotecilor publice de către utilizatori”. Studiul demonstrează că unele activități tradiționale încă mai sunt considerate importante, dar ratingul acestora scade. De menționat aici:

- accesul gratuit la cărți și tehnologii pe care unii oameni nu și le pot permite;
- accesul gratuit la computere și la internet pentru toată lumea;
- spații liniștite pentru muncă sau cercetare;
- personalul potrivit pentru a satisface necesitățile comunității.

Tot mai mulți respondenți consideră că este important pentru ei: să poată descărca materiale de pe site-ul bibliotecii; ca biblioteca să ofere spații pentru întruniri, socializare, activități în grup; să desfășoare cât mai

multe activități, care pot fi făcute doar în bibliotecă.

Cererea în creștere pentru resurse electronice a devenit și mai accentuată în anul 2020, iar așteptările din ce în ce mai mari ale utilizatorilor sunt doar două dintre numeroasele provocări zilnice pe care trebuie să le înfrunte biblioteca. Paralel, bibliotecarii trebuie să înfrunte problema bugetului în continuă scădere, a personalului tot mai puțin, a tehnologiilor inadecvate și a resurselor tot mai limitate. Pornind de la cele menționate, pentru activitatea bibliotecilor în anul 2022 au fost stabilite următoarele priorități: reșezarea activității bibliotecii și a proceselor funcționale în conformitate cu noul cadru legislativ și de reglementare; ajustarea serviciilor bibliotecare Agendei ONU 2030: dezvoltarea capacităților; aprofundarea rolului bibliotecii de garant al memoriei locale; implementarea recomandărilor UNESCO privind Știința Deschisă; evaluarea impactului bibliotecii: studiere, valorificare și diseminare.

La realizarea acestor priorități se va lua în calcul faptul că, în multe privințe, o bibliotecă dintr-o localitate mică este „furnizor de servicii de informare, culturale etc. de ultimă opțiune”.

Referințe bibliografice:

1. COVID-19 and the Global Library Field Publicat [online]. 13 oct. 2020 [citat 25.10.2021]. Disponibil: <https://www.ifla.org/covid-19-and-the-global-library-field/>
2. CENL COVID-19 [online]. [citat 25.10.2021]. Disponibil: <https://www.cenl.org/cenl-covid-19/>
3. A European Library Agenda for the post-COVID age [online]. [citat 25.10.2021]. Disponibil: <http://www.eblida.org/Documents/EBLIDA-Preparing-a-European-library-agenda-for-the-post-Covid-19-age.pdf>
4. 2020 top trends in academic libraries: A review of the trends and issues affecting academic libraries in higher education [online]. [citat 25.10.2021]. Disponibil: <https://crln.acrl.org/index.php/crlnews/article/view/24478/32315>
5. GLOBAL Vizion Report (2018): [Raportul IFLA privind Viziunea Globală] [online]. [citat 25.10.2021]. Disponibil: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/GVMultimedia/publications/gv-report-intro.pdf>
6. VIZIUNE globală: Rezumatul raportului: Top 10 aspecte-cheie și oportunități [online]. [citat 25.10.2021]. Disponibil: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/GVMultimedia/publications/gv-report-summary-ro.pdf>
7. 21 Update to ALA's Core Competences of Librarianship [online]. [citat 25.10.2021]. Disponibil: <https://www.ala.org/educationcareers/2021-update-alas-core-competences-librarianship>

8. IFLA Adds a Library Perspective to the 2nd Memory of the World Global Policy Forum [online]. 27 sept. 2021 [citat 25.10.2021]. Disponibil: <https://www.ifla.org/news/ifla-adds-a-library-perspective-to-the-2nd-memory-of-the-world-global-policy-forum/>
9. The UNESCO/PERSIST Guidelines for the Selection of Digital Heritage for LongTerm Preservation: By the UNESCO/PERSIST Content Task Force May 2021. (edition II) [online]. [citat 25.10.2021]. Disponibil: <https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/1389/1/Guidelines%20For%20the%20Selection%20Of%20Digital%20Heritage%20For%20Long-Term%20Preservation%20%E2%80%93%202nd%20Edition.pdf>
10. UNESCO Memory of the World International Register Calls for Nominations for 2022-2023 Cycle [online]. [citat 25.10.2021]. Disponibil: <https://www.ifla.org/news/unesco-memory-of-the-world-international-register-calls-for-nominations-for-2022-2023-cycle/>
11. UNITED Nations Sustainable Development Goals Study 2021 Findings from the 2020 OCLC Global Council Survey [online]. Septembrie 2021 [citat 25.10.2021]. Disponibil: https://www.oclc.org/content/dam/research/publications/2021/216896-WWAE-A4_SDG-Summary-Report-Global-Council.pdf
12. UNIVERSAL Library Offer [online]. [citat 25.10.2021]. Disponibil: <https://www.librariesconnected.org.uk/page/universal-library-offers>